

BENDRUOMENINIO VERSLO FINANSAVIMO ŠALTINIŲ FINANSINIO TVARUMO VERTINIMAS: TEORINIS ASPEKTAS

Rasvita Kučinskė

Vytauto Didžiojo universitetas, Žemės ūkio akademija,
Apskaitos ir finansų studijų programa

ANOTACIJA

Šiais globalizacijos laikais vienas iš svarbiausių veiksmų kuriantis finansinę gerovę yra – finansinis tvarumas. Finansiniu tvarumu suinteresuotos ne tik ne tik tam tikros asmenų grupės ar verslo atstovai, bet ir bendruomeninis verslas, siekiantis pagerinti savo verslo ateitį. Tvarus bendruomeninis verslas suformuoja tvarų požiūrį į prekių ir paslaugų gamybą ir vartojimą, tačiau siekiant įvertinti bendruomeninio verslo finansavimo šaltinių finansinį tvarumą kyla sunkumų dėl finansinio tvarumo vertinimo tyrimų trūkumo, o tai daro įtaką tvariems sprendimams, ir jų tiesioginio panaudojimo kasdieninio gyvenimo gerovės kūrimui. Tyrimo objektas. Bendruomeninio verslo finansavimo šaltinių finansinis tvarumas. Tyrimo tikslas – teoriškai išanalizuoti bendruomenės, bendruomeninio verslo sampratą, išskirti bendruomeninio verslo finansavimo šaltinius. Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė ir sintezė bei bibliometrinis metodas.

Reikšminiai žodžiai: bendruomenė, bendruomeninis verslas, finansinis tvarumas.

ĮVADAS

Bendruomeninis verslas tai viena iš galimybių susikurti darbo vietas regionuose ir kartu patenkinti bendruomenės poreikius bei išspręsti opiausias jos problemas. Mokslininkai įvardija šio verslo ypatumus ir aktualumą, teigdami, kad bendruomeninis verslas gali padėti sukurti ir išlaikyti tvarias darbo vietas, net jei jos yra nedidelės ir ženkliai prisidėti prie vietos ekonomikos plėtojimo (Henrekson, Johansson, 2010; Thurik, Wennekers, 2004). Šis verslas gali pakeisti neturtingų ir ekonominių sunkumų patiriančių gyventojų gyvenimą, suteikdama galimybę užsidirbti ir ekonominei saviraiškai (Fortunato, Alter, 2015; Peredo, Chrisman, 2006). Tvarus bendruomeninis verslas apibūdina bendruomenės tvaraus vystymosi ir jos verslumo ryšį. Tvarus bendruomeninis verslas suformuoja tvarų požiūrį į prekių ir paslaugų gamybą ir vartojimą, toks verslas veiksmingiau įveikia šiuolaikines ekonomines, socialines ir aplinkos krizes nei įprastas verslas (Esteves ir kt., 2021). Elkingtonas įvedė terminą „trigubas pelnas“, turėdamas omenyje ekonominės, socialinės ir ekologinės naudos derinį, kaip verslo, visuomenės ir aplinkos abipusiai laimi vystydamos verslą (Kenton, 2021). Tačiau tvarumo integravimas į verslą pasižymi dideliu sudėtingumu ir neapibrėžtumu dėl skirtingų ir dažnai konkuruojančių reikalavimų bei tikslų, dėl kurių organizacijos vienu metu turi siekti ekonominės, socialinės ir aplinkosaugos vertės (Farny ir kt., 2019; Muñoz ir Cohen, 2018). Finansinis tvarumas yra neabejotinai vienas iš svarbiausių veiksmų, kuriantis individualių žmonių asmeninę finansinę gerovę, šalies stabilų ekonominį augimą, bet ir viso pasaulio tvarios plėtos tikslų įgyvendinimą, ypač šiais globalizacijos laikais. Tai verčia ne tik tam tikras asmenų grupes, suinteresuotas finansais, bet ir bendruomeninį verslą domėtis įvairiomis perspektyvomis norint pagerinti savo verslo ateitį (Stankutė, 2021). Tačiau siekiant įvertinti bendruomeninio verslo finansavimo šaltinių finansinį tvarumą kyla sunkumų dėl finansinio tvarumo vertinimo tyrimų trūkumo, o tai daro įtaką tvariems sprendimams, ir jų tiesioginio panaudojimo kasdieninio gyvenimo gerovės kūrimui.

Analizuojant mokslinę literatūrą pastebima, kad daug dėmesio skiriama tradicinio verslo ir jo finansavimo šaltinių tvarumui analizuoti ir vertinti, tačiau pasigendama bendruomeninio verslo finansavimo šaltinių tvarumo, ypač finansinio, vertinimo ypatumus atitinkančios metodologijos, siekiant nustatyti ir įvertinti šio verslo finansavimo šaltinių finansinį tvarumą bei poveikį

bendruomenei ir regionui. Tyrimo objektas – bendruomeninio verslo finansavimo šaltinių finansinis tvarumas.

Tyrimų objektas – bendruomeninio verslo finansavimo šaltinių finansinis tvarumas.

Tyrimo tikslas – teoriškai išanalizuoti bendruomenės, bendruomeninio verslo sampratą, išskirti bendruomeninio verslo finansavimo šaltinius.

Taikyti šie tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė ir sintezė bei bibliometrinis metodas. Mokslinės literatūros paieška vykdyta naudojantis Web of Science, Scopus, Elsevier, Google Scholar duomenų bazėmis. Paieškai pasirinktos šių raktinių žodžių kombinacijos anglų kalba: community, community's entrepreneurship, financial sustainability, Community development, sustainability.

Tiksliui pasiekti sprendžiami šie *uždaviniai*:

1. Pateikti finansinio tvarumo, bendruomenės, bendruomeninio verslo sampratą;
2. Identifikuoti bendruomeninio verslo finansavimo šaltinius.

TYRIMŲ REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS

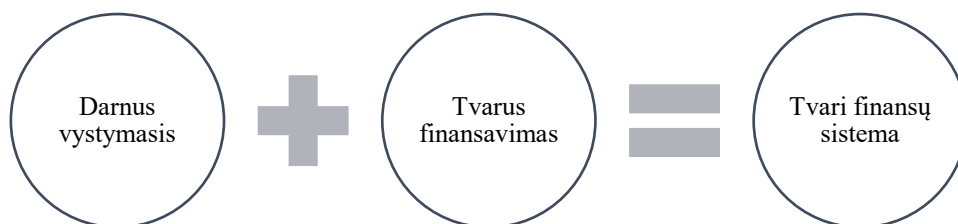
Tvarumas laikomas vienas iš pagrindinių finansų sektoriaus komponentu, būtinu jo patikimumui ir veiksmingumui tarpininkaujant ir teikiant platesnę prieigą prie finansinių paslaugų finansų sistemos. Tvarumas yra šalies finansų sistemos galia, leidžianti užtikrinti pageidaujamą garantiją įmonėms, viešajam sektoriui ir piliečiams. Tvari finansų sistema patenkina ilgalaikius tvarios ir integracinės ekonomikos poreikius. (Vaitkus, 2022). Tvaraus finansavimo strategija – diversifikuoti pajamų šaltinius. Tvarus požiūris į nevyriausybines organizacijas finansavimą yra toks, kad būtų išvengta priklausomybės nuo bet kokio atskiros pajamų šaltinio, išorinio arba vidinio. Sunku nustatyti reikiamų procentų formulę būti gaunami iš įvairių šaltinių, siekiant paremti „finansiskai tvarią nevyriausybinių organizaciją“ (Humphries ir Holmes ir kt., 2012). Marmaitė (2012) teigimu, tvaraus vystymo koncepcijos pagrindą sudaro trys lygiaverčiai komponentai: aplinkos apsauga ir ekonominė plėtra ir socialinis vystymasis. Tvarus vystymas – tai savotiškas kompromisas tarp aplinkosauginių, ekonominių socialinių visuomenės tikslų, leidžiantis siekti visuotinės gerovės sau ir ateinančioms kartoms. Tvaraus vystymo koncepcija yra neatsiejama nuo pokyčių, visuomenėje akcentuojamas dėmesys į dar geresnį visuomenės gyvenimą, tenkinami žmogiškieji poreikiai. Norint tinkamai patenkinti žmogiškuosius poreikius, žmonės turi turėti tinkamą išsilavinimą, darbo vietą, kurią kuria darbo rinka, panaudojant potencialą.

Schoenmaker ir Schramade (2019), tvarių finansų sąvoka išsivystė kaip platesnės verslo sąvokos dalis, tvarumą per pastaruosius dešimtmečius finansavimas skirstomas keturiais aspektais:

- Sukuriama vertė;
- Trijų veiksmų eiliškumas;
- Optimizavimo metodas;
- Evoliucija.

Pabrėžia plėtimąsi nuo akcininko vertės iki suinteresuotųjų šalių vertės arba trigubo pagrindo: žmonės, planeta, pelnas. Perėjimas prie tvarumo tradiciniame priėmime yra susijęs su daugiapakopiu ekonominės ir socialinės-technologinės sistemos transformacijos procesu, kuriuo siekiama padidinti jos aplinkos tvarumą ir socialinę teisingumą. Tvarumo pereinamasis laikotarpis daro didelę įtaką finansų sektoriui. Dabartinės aplinkos problemos (pvz., klimato pokyčiai, biologinės įvairovės nykimas ir gamtos išteklių išsekvojimas) ir socialinis (dažniausiai dėl didelių pajamų paskirstymo nelygybių) yra didžiulė iššūkis ekonomikos vystymuisi. Su tokiomis problemomis galima tik susidurti priimtos gamybos ir vartojimo gilių struktūrinių pokyčių priemonės modelius. Tokio masto pokyčiai gali būti padaryti tik bendromis pastangomis įvairūs ūkio subjektai: įmonės, pramonės sektoriai, sprendimus priimančios asmenys, politinės galios, vartotojų grupės, aktyvios pilietinės visuomenės, inžinieriai, mokslininkai. Pagrindinę tezė galima išreikšti taip: finansų vaidmuo keičiasi nuo dominuojančio požiūrio, įsišaknijusio neoklasikinėje

ekonomikos teorijoje (maksimizuoti pelną ir akcininkų turtą), link to kuri remia tvarų vystymąsi, galime tai pavadinti tylia finansų revoliucija arba ekologiška ekonomika, kurios principai darnus vystymasis ir tvarus finansavimas sukuria tvarią finansų sistemą (Ryszawska, 2016).

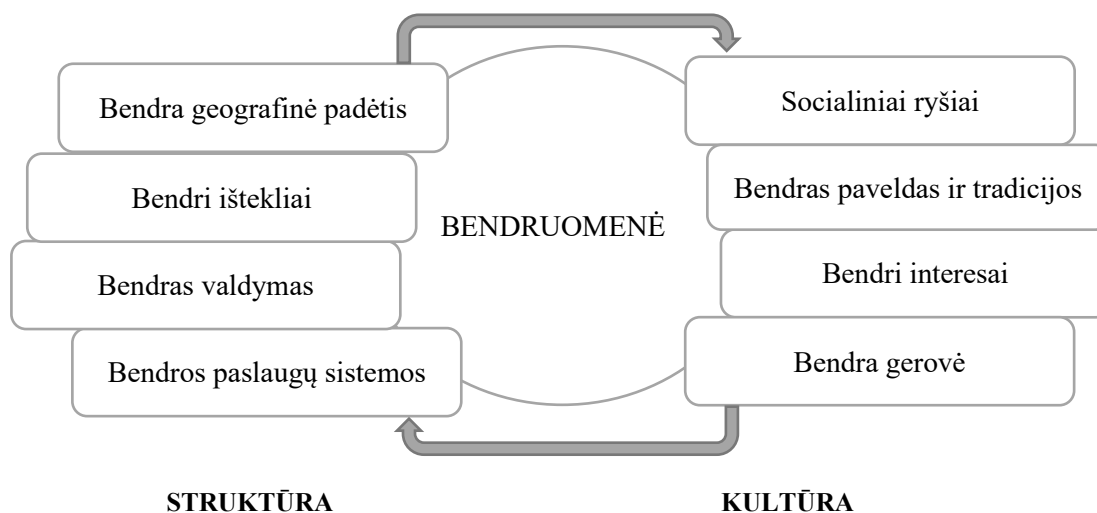

1 pav. Tvarumo transformacija ir finansai (sudaryta autorės remiantis Ryszawska, 2016)

Bendruomeninio verslo sąvoka yra pakankamai nauja sąvoka, samprata nėra nusistovėjusi. Baranauskaitė (2022), bendruomenę apibrėžia kaip grupę žmonių, gyvenančių ir veikiančių apibrėžtoje teritorijoje, susietų bendru interesu ir vidiniu jausmu, jog jie priklauso tai pačiai žmonių grupei, kuri geriausiai žino apie vietovę, gyventojų poreikius ir problemas, su kuriomis susiduria vietos gyventojai, valdo daugelį išteklių – pastatus, žemę, vietos gaminius, valdo pagrindinius plėtros šaltinius – vietos žinias, įgūdžius, tradicijas bei energiją, gali sudaryti sąlygas palaikyti iniciatyvą, kad būtų pasiektas rezultatas – tvarus vystymasis. Ščerbinskaitė (2020), bendruomenę tapatina su trimis dažniausiai išskiriamais veiksniais – interesas, tapatumas ir erdvė. Jie nėra nepriklausomi, dažnai veikia kartu ar persipina tarpusavyje. Šis veiksmų koegzistavimas ir yra vienas iš vieningos bendruomenės sampratos nesuformulavimo priežasčių. Bendruomenė yra tam tikroje apibrėžtoje geografinėje teritorijoje veikianti socioekonominė ekosistema, pasižyminti bendra išteklių, paslaugų sistemų ir valdymo struktūra bei savitu socialiniu ir kultūriniu identitetu (Blaževičė, 2021). Remiantis Fortunato ir Alter (2015) teigimu bendruomeninis verslumas ir jo plėtra yra netvarkingos, sudėtingos sąvokos, mokslininkams tai reiškia, kad nėra „vieno teisingo būdo“ apibrėžti bendruomeninio verslo sampratą. Tačiau yra daug veiksmingų bendruomenių verslo plėtros metodų, kurie gali būti naudojami įvairiose vietos ir regionų bendruomenėse, siekiant rezultatų įgyvendinant bendruomeninius projektus. Bendruomenių verslo plėtros metodų įvairovė reiškia, kad bendruomenės gali tobulėti tapti išskirtinėmis, kaip ir vietinės įmonės, kurias bendruomenės padeda paremti. Verslumas šiose bendruomenėse gali būti laikomos keliu į ekonomikos augimą arba vystymąsi. Vieni iš tikslų gali būti skirti padidinti vietos matomumą arba kelionė link atsparumo ir naujų vizijų. Lyons (2015) teigia, kad jeigu bendruomenės tikslingai išnaudoja verslumo galią, tai gali padėti joms spręsti ekonominius, aplinkos ir socialinius iššūkius. Geriausiai tai galima pasiekti išlaikant sveiką ekosistemą, skatinančią verslą, pilietinį ir socialinį verslumą. Tokia ekosistema turi būti orientuota į verslininką ir jos individualiam tobulėjimui, atviram visiems verslininkams ir būsimiems verslininkams, įsipareigojusiems remti naujų idėjų vystymąsi ir naujus būdus. Anderson ir Gaddefors (2016), teigia, kad bendruomeninis verslumas yra galingas pokyčių reiškinys ir pakankamai plastiškas, kad įgautų įvairias formas įtraukiant žmones į naujus mąstymo būdus ir naujas patirtis.

Remiantis Blaževičė (2021), galima išskirti aštuonias bendruomenę formuojančias struktūros ir kultūros komponentes pavaizduotus 1 paveiksle. Bendruomenės struktūriniai elementai – bendra geografinė teritorija, bendri ištekliai (ekonominiai, socialiniai, gamtiniai, kultūriniai ir kt...), bendras valdymas (valdymo modelis institucijos) ir bendros paslaugų sistemos (infrastruktūros, švietimas, sveikata ir kt...), apibūdina bendruomenės veikimo modelį. Kultūriniai elementai – socialiniai ryšiai, paveldas ir tradicijos, bendri interesai ir bendra gerovė, atskleidžia bendruomenės identitetą. Struktūriniai elementai yra labiau priklausomi nuo konkrečios vietovės ir istoriškai susiformavusios socioekonominės aplinkos ir valdymo, o kultūrinėms komponentėms didelę įtaką daro bendruomenės socialiniai ryšiai ir kolektyvinės patirtys. Visi bendruomenės

elementai tarpusavyje sąveikauja, suformuodami bendruomenės ekosistemą. Galima sakyti, kad kiekviena bendruomenė yra panaši į kitas ir gali būti palyginama, tačiau kartu yra ir unikali.

2 pav. Bendruomenės samprata (sudaryta autorės pagal Blaževičę, 2021)

Aleksandravičius ir Žukovskis (2011), pastaruoju metu didelis dėmesys skiriamas, bendruomenių plėtrai ir bendruomeniniam verslumui siekiant tvaraus regiono vystymuisi, jo plėtrai ir tobulėjimui. Siekiant regiono darnaus vystymosi, būtina telkti ir aktyvinti kaimo bendruomenes, kaip svarbaus šio proceso institucinio bei socialinio veiksnio, veiklą, nes bendruomenės veiklos ir pastangų dėka bendruomeninio verslo vystymasis galėtų būti sėkmingai įgyvendinamas praktikoje bei efektyviai realizuojamas vietos lygiu. Valackienė ir Žalnieriūnienė (2015) teigė, kad nuolatiniai vidinės ir išorinės regionų aplinkos veiksnių pokyčiai skatina regionų bendruomenes kartu su nacionalinės valdžios institucijomis ir kitomis suinteresuotomis grupėmis ieškoti efektyviausių būdų, kaip spręsti regiono vystymosi problemas, jas spręsti buriantis, skatinant verslumą, taip prisidedant prie bendros regiono plėtos.

Pilipavičius (2011) išskyrė bendruomeninio verslumo formavimą ir motyvus:

- Bendruomeninės gyvensenos kokybės siekinys (gyvensenos kokybė kaip sisteminės pilnatvės siekinys), realizuojamas bendruomenine veikla, kurios rezultatais kuriama investicinė programa, tarnaujanti bendruomeninės organizacijos vystymui;
- Bendrinančios organizacijos veiklos plėtrai bei veikos teritorijos konkurencingumo stiprinimui.

Remdamiesi bendruomeninio verslo plėtos metodinėmis gairėmis, kurios buvo parengtos vadovaujantis Europos Komisijos socialinio verslo iniciatyvos 2011 m. spalio 25 d. komunikatu Nr. KOM (2011) 628 Europos Parlamentui, Tarybai, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui „Dėl socialinėms įmonėms plėtoti palankios aplinkos kūrimo socialinių inovacijų ekonomikoje“, Lietuvos socialinio verslo koncepcija, patvirtinta Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2015 m. balandžio 3 d. įsakymu Nr. 4-207, Lietuvos kaimo plėtos 2014–2020 metų programa, 2015 m. vasario 13 d. Europos Komisijos sprendimu Nr. C(2015)842, su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2016 m. vasario 10 d. Europos Komisijos sprendimu Nr. C(2016)923, Socialinio verslo plėtos Lietuvoje galimybių studija. 2016., (toliau – studija), bendruomenių verslas apibrėžiamas: bendruomeninis verslas – tai bendruomenės inicijuotas verslas, kai vykdoma ekonominė veikla, remiantis socialiai atsakingo verslo nuostatomis, o gaunamas pelnas yra skiriamas bendruomenės veiklai užtikrinti, jos aktualioms problemoms spręsti, bendruomeninis verslas yra laikomas socialinio verslo forma, kurios pagrindinis tikslas tenkinti vietos bendruomenės viešuosius poreikius ir spręsti bendruomenei aktualias socialines problemas.

Remiantis studija ir nagrinėjant bendruomenių verslo sampratą svarbu išskirti bendruomenių verslo skiriamuosius bruožus:

- Ekonominis tvarumas;
- Bendruomenės poreikių tenkinimas;
- Aktyvus bendruomenės dalyvavimas verslo valdyme;
- Veiklų vykdymas pasitelkiant vietos bendruomenės teritorijoje turimus išteklius.

Bendruomeninis verslumas suvokiamas kaip besiformuojanti verslo forma, paverčiantis bendruomenę verslo įmone. Tai yra tam tikroje geografinėje vietoje ir turi tvirtą vietos bendruomenės įsitraukimą. Bendruomenė veikia per bendruomenės skatinamą valdymo struktūrą. Ji yra atskaitinga vietos bendruomenei, reaguoja į vietos iššūkius ir generuoja pelną. Ji gali taikyti bendradarbiavimo mechanizmus skatinti individualų potencialą kolektyvinėje platformoje, integruoti individualius įgūdžius, padedanti bendruomenėms diegti naujoves ir generuoti didesnę vertę nei jo dalių suma (Haying, Yanyan ir kt., 2022).

Mokslininkų rekomendacijos ir ES patirtis rodo, kad efektyvesni nei tradiciniai bendruomenių finansavimo būdai yra su konkrečiais tam tikrų vietovių poreikiais susieti alternatyvūs naujoviški finansavimo būdai. Tobulinant paramą bendruomenių plėtrai svarbu skatinti kelių finansavimo schemų: tiesioginės negrąžinamos paramos, subsidijos bei privačių lėšų derinimą, taip minimizuojant potencialių investuotojų riziką ir kaimo plėtros finansavimo galimybių didinimui būtina taikyti viešojo ir privataus sektoriaus partnerystę. Tradiciniai finansavimo būdai kaime ne visada galimi dėl mažos projektų apimties, garantijų nebuvimo, didelės rizikos, didelių projekto peržiūros sąnaudų (Slavickienė ir Tunaitienė, 2006).

Remiantis Ališauskas ir Jankauskienė (2008), bendruomenių finansavimo galimybės yra tiesiogiai susijusios su jos narių vadybos sugebėjimais. Siekdamos gauti paramą, bendruomenės turi deramai pristatyti savo planus, įtikinti, kokie bendruomenei reikšmingi bus planuojamos veiklos rezultatai. Bendruomenių finansavimui naudojamos šios paramos schemos:

- Netiesioginė parama – bendruomenės gauna subsidijuojamas paslaugas – mokymą, konsultavimą, teikiamas per viešąsias paramos institucijas – programos Leader ir žemdirbių mokymo metodikos centras, žemės ūkio rūmai, žemės ūkio konsultavimo tarnyba ir kt.
- Tiesioginė parama – bendruomenės gauna lėšas negrąžinamų subsidijų forma.

Finansuojant bendruomeninį verslą, bendruomenės susiduria su išūkiais ir kelia nemažai rūpesčių. Finansinių išteklių stoka dažnai siejamas savanorių, galinčių dirbti bendruomenėje, trūkumas. Ankstesnių tyrimų duomenys rodo, kad bendruomeninės organizacijos yra nusivylusios šalies valdžios institucijų ir savivaldybių finansine parama bei galimybėmis gauti finansavimą iš ES struktūrinių ar kitų Lietuvoje veikiančių fondų, iš privačių verslo įmonių ir fondų.

Mačiulytė, Deidere ir kt., teigimu (2013), šiuo metu Leader programos dėka kaimo bendruomenės siekia „teritorializuoti“ savo veiklą įgyvendinant konkrečius, ilgalaikį poveikį turinčius, materialius projektus, kurie veikia bendruomenės labui ir svariai prisideda prie bendros regiono plėtros. Leader programos dėka bendruomenės siekia įgyvendinti uždavinius, kuriais yra siekiama telkti kaimo gyventojus, ugdyti jų gebėjimus veikti kartu bei stiprinti pasitikėjimą savo jėgomis. Pagrindinis programos principas – partnerystė tarp įvairių vietos dalyvių ir iniciatyva „iš apačios į viršų“, kuri puikiai dera su kaimo bendruomenių funkcionavimo principais. Kaimo bendruomenės yra aktyviausios VVG strategijų įgyvendintojos.

Kitais bendruomeninio verslo finansavimo šaltiniais kaip teigia studija žr. 3 pav., gali būti laikomos: nacionalinės, regioninės, savivaldybių, tarptautinių donorų, Europos Sąjungos struktūrinių fondų, Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo, sanglaudos fondo, Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo remiamos finansavimo programos.

3 pav. Bendruomeninio verslo finansavimo ir pajamų šaltiniai
(sudaryta autorės remiantis studija, 2016)

Kiti galimi bendruomeninio verslo finansavimo ir pajamų šaltiniai priklauso nuo veiklos rūšies ir gali būti prekių ir paslaugų pardavimas laisvoje rinkoje, dalyvavimas viešuosiuose pirkimuose, paslaugų teikimo sutartys, koncesijos sutartys, pirkimo pardavimo, nuomos ir kitos sutartys, viešojo ir privataus sektorių partnerystės sutartys, sutelktinio finansavimo platformos, socialinio finansavimo programos kaip verslo angelų fondai, startuolių finansavimui skirtos programos.

IŠVADOS

1. Pereinamasis tvarumo laikotarpis daro didelę įtaką finansų sektoriui. Tvaraus finansavimo sistemos esmė yra pajamų šaltinių diversifikacija. Perėjimas prie tvarumo tradiciniame priėmimo yra susijęs su daugiapakopio ekonominės ir socialinės-technologinės sistemos transformacijos procesu finansų vaidmuo keičiasi nuo dominuojančio požiūrio, kuris būdingas neoklasikinėje ekonomikos teorijoje link to kuri remia tvarų vystymąsi visame finansų sektoriuje.
2. Bendruomeninė yra bendruomenių telkimosi organizaciniu principu vienetas, esantis bendruomenės viduje, jis skirtas tenkinti bendruomenės poreikius, atstovauti bendruomenės interesams. Bendruomeninis verslas – bendruomenės inicijuotas verslas, gautais rezultatais kuriama pridėtinė vertė, tarnaujanti bendruomeninės organizacijos vystymui.
3. Bendruomenių finansavimas yra vienas iš svarbiausių veiksmų siekiant tikslingo bendruomeninio verslo sėkmės ir plėtros galimybių. Bendruomeninio verslo finansavimo dėka bendruomeninis verslas įgauna pagreitį, organizuojami mokymai, konsultavimai, teikiami per viešąsias paramos institucijas, kurių dėka bendruomenės skatinamos verslumui. Įvairūs fondai ir programos sudaro galimybes dėka inicijuoti projektus, padeda ne tik bendruomeninio verslo kūrimui, bet ir plėtros priemonių ir principų pritaikymui bendruomeninio verslo plėtrai. Leader programose, kuri yra viena iš pagrindinių bendruomeninio verslo finansavimo šaltinių, dėka bendruomenės sparčiai stiprėja vykdydamos vietos projektus. Vietos bendruomenėms naudojantis įvairių programų ir fondų teikiamais

finansiniais šaltiniais skatinamos priimti iššūkius ir siekti užsibrėžtų tikslų, kurie skatina bendruomenių verslo plėtrą kaimiškose vietovėse ir prisideda prie bendro įvaizdžio kūrimo ir plėtros bendrame regiono kontekste.

LITERATŪRA

1. Fortunato M., Alter T. 2015. Community entrepreneurship development: an introduction. An introduction, Community Development. DOI: 10.1080/15575330.2015.1080742
2. Farny S., Kibler E. 2019. Chapter 7: Collective intentionality in entrepreneurship-as-practice. Handbook Chapter, 127–140. DOI: <https://doi.org/10.4337/9781788976831.00015>
3. Muñoz P., Cohen B. 2018. A Compass for Navigating Sharing Economy Business Models. University of Liverpool Management School Liverpool, UK. Prieiga per internet. Chapter 7: Collective intentionality in entrepreneurship-as-practice in: Research Handbook on Entrepreneurship as Practice (elgaronline.com)
4. Stankutė L. 2021. Jaunimo finansinis išprusimas: finansinio raštingumo svarba tvariam vystymuisi. Vilniaus universitetas. Prieiga per internet: Jaunimo finansinis išprusimas: finansinio raštingumo svarba tvariam vystymuisi (vu.lt)
5. Vaitkus R. 2021. Finansinio saugumo ir finansų infrastruktūros tvarumo sąveikos vertinimas ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos šalyse. Socialiniai mokslai, ekonomika. Mykolo Riomerio universitetas. Prieiga per internetą: Finansinio saugumo ir finansų infrastruktūros tvarumo sąveikos vertinimas ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos šalyse (mruni.eu)
6. Schoenmaker D., Schramade S. 2019. Investing for long-term value creation. Journal of Sustainable Finance & Investment, 9:4, 356-377, DOI: 10.1080/20430795.2019.1625012
7. Ryszawska B. 2016. The role of CSR in the transition to a green economy. Part of the CSR, Sustainability, Ethics & Governance book series. DOI: 10.1007/978-3-030-00440-8_8
8. Baranauskaitė A. 2022. Tvarumo element derinimas įgyvendinant bendruomeninius projektus: Alytaus R. Merkiūnų bendruomenės atvejis. Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademija. Prieiga per internetą: 3295-Article Text-14017-1-10-20220601 (13).pdf
9. Ščerbinskaitė S. 2020. Kaimo bendruomeninės organizacijos Lietuvoje: teritorinė tinklo analizė. Lietuvos socialinių tyrimų centras, Visuomenės geografijos ir demografijos institutas. DOI:10.6001/fil-soc.v31i4347
10. Blaževičė I. 2021. Bendruomenių atsparumo sukrėtimams socioekonominis modelis. Vilniaus Gedimino technikos universitetas. Prieiga per internetą: VGTU talpykla: Bendruomenių atsparumo sukrėtimams socioekonominis modelis
11. Aleksandravičius A., Žukovskis J. 2011. Kaimo bendruomenių raida ir jų veiklos tikslai: siekiant darnumo visuomenėje. Lietuvos žemės ūkio universitetas. Prieiga per internetą: Kaimo bendruomenių raida ir jų veiklos tikslai : siekiant darnumo visuomenėje (lituanistikadb.lt)
12. Valackienė A., Žalnieriūnienė E. 2015. Bendruomenės dalyvavimas savivaldos procesuose: vietos bendruomenės atvejo analizė. Kauno technologijos universitetas. DOI:<http://dx.doi.org/10.15181/tbb.v71i2.1098>
13. Pilypavičius V. 2011. Bendruomeninio verslumo formavimas ir kaimo vietovių konkurencingumo stiprinimas. Ekonomika ir vadyba. Lietuvos žemės ūkio universitetas.

Prieiga per internetą: [Bendruomeninio verslumo formavimas ir kaimo vietovių konkurencingumo stiprinimas \(lituanistikadb.lt\)](http://Bendruomeninio_verslumo_formavimas_ir_kaimo_vietovių_konkurencingumo_stiprinimas_lituanistikadb.lt)

14. Socialinio verslo plėtros Lietuvoje galimybių studija. 2016. Bendruomeninio verslo kūrimo metodinės gairės. Prieiga per internetą: [bendruomeninis verslas -gaires.pdf \(kretingosvvg.lt\)](http://bendruomeninis_verslas_gaires.pdf(kretingosvvg.lt))
15. Ališauskas K., Jankauskienė A., Kairytė L. 2008. Nuostatų kaita kaimo bendruomenių veikloje. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. Šiaulių universitetas. Prieiga per internetą: [Nuostatų kaita kaimo bendruomenių veikloje \(lituanistikadb.lt\)](http://Nuostatų_kaita_kaimo_bendruomenių_veikloje_lituanistikadb.lt)
16. Mačiulytė J., Dedeire M., Prapiestienė R. 2013. Lietuvos kaimo bendruomenės ir lokalinis vystymas. Vilniaus universitetas. Prieiga per internetą: [J.04~2013~1400872504527.pdf \(lituanistikadb.lt\)](http://J.04~2013~1400872504527.pdf(lituanistikadb.lt))

COMMUNITY ENTREPRENEURSHIP ASSESSMENT OF FINANCIAL SUSTAINABILITY OF FUNDING SOURCES: THEORETICAL ASPECT

SUMMARY

In these times of globalization, one of the most important factors in creating financial well-being is financial sustainability. Not only certain groups of individuals or business representatives are interested in financial sustainability, but also community businesses in order to improve the future of their business. Sustainable community entrepreneurship arise in business finance issues, which approach to the provision of goods and services and business financing, in order to assess the lack of assessment of the severity of the financial resource of the community, which affects sustainable solutions, and their direct use in the daily creation of well-being in life. Research object. Financial sustainability of community business funding sources. The purpose of the research is to theoretically analyze the concepts of community and community business, to determine the sources of funding for community business. Research methods: analysis and synthesis of scientific literature and bibliometric method.

Keywords: community, community business, financial sustainability.